

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ

«СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ
XI міжнародної
науково-практичної
конференції

30 КВІТНЯ 2026 РОКУ
М. ХАРКІВ

УДК: 615.012+614.35+658.8

**АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ
ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДОСТУПНОСТІ ПРЕПАРАТІВ
ВІНБЛАСТИНУ, ВІНКРИСТИНУ, ФТОРУРАЦИЛУ
НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ
У РЕТРОСПЕКТИВІ РОКІВ**

Котвіцька А. А., Верещака Т. П.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Анотація. Фармацевтичне забезпечення онкологічних хворих здійснюється в Україні за Програмами медичних гарантій, які переглядаються та затверджуються кожного року у відповідності до потреб онкологічних хворих у кваліфікованій медичній допомозі та ліках. Важливого значення у калькуляції витрат, які спрямовує держава на фармацевтичне забезпечення онкологічних хворих набувають результати моніторингу змін показників доступності протипухлинних препаратів. У статті наведено результати аналізу змін зазначених показників по торгових найменування препаратів вінбластину, вінкристину та фторурацилу, які були представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку упродовж 2021-2025 років.

Ключові слова: онкологічні хворі, протипухлинні препарати, доступність ліків, система фармацевтичного забезпечення.

Abstract. Pharmaceutical support for cancer patients is carried out in Ukraine under the Medical Guarantee Programs, which are reviewed and approved each year in accordance with the needs of cancer patients for qualified medical care and medicines. The results of monitoring changes in the indicators of accessibility of anticancer drugs are of great importance in calculating the costs that the state allocates to pharmaceutical support for cancer patients. The article presents the results of the analysis of changes in the indicated indicators for the trade names of the drugs vinblastine, vincristine and fluorouracil, which were presented on the domestic pharmaceutical market during 2021-2025.

Keywords: cancer patients, anticancer drugs, accessibility of drugs, pharmaceutical supply system.

Вступ. Організація медичної та фармацевтичної допомоги хворим на онкологічні патології у будь-якій країні потребує чималих коштів, враховуючи необхідність використання високоартісних препаратів протипухлинної дії протягом тривалого часу [1, 2]. З метою ефективного вирішення цієї проблеми в національних системах охорони здоров'я впроваджуються різні заходи та механізми, які дозволяють раціонально використовувати обмежені ресурси галузі. В Україні з 2000-х років функціонували три державні цільові програми, які були спрямовані на забезпечення хворих на рак препаратами, а також необхідними діагностичними засобами для потреб онкологічної служби.

З метою раціонального використання ресурсів та контролю за їх цільовим використанням, а також уникнення корупції з 2016 року всі державні закупівлі здійснювалися на інформаційній платформі PROZORRO, в т. ч. із залученням іноземних компаній, які мали з цього приводу позитивний досвід та відповідну міжнародну репутацію. Незважаючи на посилення ролі держави у медичному та фармацевтичному забезпеченні хворих на рак в Україні, рівень фізичної, а також соціально-економічної доступності протипухлинних ліків залишається недостатнім. Означене обумовило необхідність проведення наших досліджень.

Мета. Здійснити аналіз змін показників фізичної та соціально-економічної доступності препаратів вінбластину, вінкрестину та фторурацилу, які були представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку у ретроспективі років (2021-2025 рр.).

Матеріали та методи. Предметом дослідження стали цінові характеристики всіх зареєстрованих торгових найменувань вінбластину, вінкрестину та фторурацилу з урахуванням форм випуску, що представлені на вітчизняному ринку упродовж 6-ти місяців 2021-2025 років. Як свідчать дані Клінічних протоколів надання спеціалізованої медичної допомоги онкологічним хворим зазначені препарати використовуються у хіміотерапії значної кількості злоякісних патологій. Їх можна віднести до тих протипухлинних препаратів, які традиційно застосовуються у терапії онкологічних захворювань. В аналізі використовувалися дані вітчизняних інформаційно-пошукових систем, що функціонують на роздрібному сегменті вітчизняного фармацевтичного ринку, а також відкритих електронних платформ (Tabletki.ua, Liki24, Likie, Apteki.ua, Аптека 9-1-1 та ін.). Також нами проаналізовано дані Державного реєстру лікарських засобів України. Фізична доступність оцінювалась за даними державної реєстрації в країні, а соціально-економічна за відповідними розрахунками показника доступності (D).

У дослідженнях застосовувалися методи теоретичних досліджень (логічний, порівняльний, графічний, аналітичний, аналіз, синтез тощо), а також прикладні

(математико-статистичного та організаційно-економічного аналізу). Необхідна обробка статистичного матеріалу здійснювалась за допомогою стандартних пакетів математичного аналізу та відповідного програмного забезпечення.

Результати досліджень. Систематизуючи дані численних закордонних та вітчизняних наукових публікацій можна зробити висновок, що український ринок протипухлинних препаратів не має таких обсягів та темпів розвитку, як, наприклад, відповідні сегменти ринків європейський країн. За даними міжнародних маркетингових агенцій у 2024 році обсяг реалізації препаратів протипухлинної дії в Україні мав значення 102,90 млн дол США [3]. Середнє значення темпів приросту (%) показників реалізації продажів ліків протипухлинної дії в Україні коливається у діапазоні значень від 7,0% до 7,10%. За очікуваннями аналітиків, якщо протягом декілька років будуть зберігатися зазначені темпи зростання продажів антибластомних ліків на українському ринку ліків, то його обсяг у 2029 році може сягнути приблизно 144,60 млн дол. [3]. Для порівняння, сегмент американського ринку протипухлинних ліків у 2024 році оцінювався у 103900,00 млн дол США [4]. Зрозуміло, що на цей показник може істотно вплинути війна та необхідність виконання державних гарантій по іншим групам хронічних хворих, які також потребують ефективного медичного та фармацевтичного забезпечення [5-7].

Фармацевтичне обслуговування хворих на онкологічні патології в Україні здійснюється за рахунок держави на підставі підписаних з Національною службою здоров'я України (НСЗУ) договорів. Незважаючи на поступово розширення участі держави в оплаті вартості надання хворим на рак медичної допомоги та відповідного фармацевтичного забезпечення питання соціально-економічної доступності протипухлинних ліків для хворих на рак не перестає бути актуальним.

Для аналізу показників доступності препаратів, які представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку були обрані дані по таким протипухлинним препаратам, як вінбластин, вінкрестин та фторурацил [8-11]. Це антибластомні засоби, що застосовуються в схемах хіміотерапії значної кількості онкологічних патологій [5, 12]. Насамперед, це лікування раку передміхурової залози, молочної залози, голови та шиї, шийки матки, печінки, нирок, шлунку тощо.

За результатами аналізу даних реєстрації вищеназваних препаратів було встановлено, що станом на 01.11.2024 р. в Україні препаратів вінкрестину було зареєстровано 13 торгових найменувань з урахуванням всіх форм випуску від таких виробників, як Фармахемі Б.В. (Нідерланди), Венус Ремедіс Лімітед, (Індія), Напрод Лайф Саєнсес Пвт. Лтд. (Індія), Мінакем Хай Потент СА, (Бельгія). Як бачимо, на 100,0% асортимент препаратів вінкрестину формують

іноземні фармацевтичні компанії. У переважній більшості термін реєстрації препаратів вінкристину є необмеженим. Ще менша, порівняно з даними по вінкристину, була представлена кількість препаратів вінбластину в Україні за даними станом на 01.11.2024 року. Так, встановлено, що в Україні були присутні всього 4 препарата вінбластину, які на 100,0% представляли іноземні фармацевтичні компанії. Це такі фірми, як Мінакем Хай Потент СА, (Бельгія) та вже раніше згадана компанія – Фармахемі Б.В. (Нідерланди). Слід також зазначити, що компанія Мінакем Хай Потент СА, (Бельгія) зареєструвала активні фармацевтичні інгредієнти, які можуть бути використані для подальшого виготовлення ліків (заявник ТОВ «Юрія-Фарм», Україна), а саме:

- вінбластин сульфат – порошок (субстанція) у пляшках з темного скла для фармацевтичного застосування (діюча речовина – від 95,0 % до 104,0 %, у перерахунку на суху речовину);
- вінкристину сульфат – порошок (субстанція) у пляшках з темного скла для фармацевтичного застосування (діюча речовина – від 95,0 % до 104,0 %, у перерахунку на суху речовину) [8].

У листопаді 2024 року в Україні представлено 12 торгових найменувань препаратів фторурацилу, серед яких були ліки вітчизняного виробництва. Це такі найменування, як Фторурацил-ФАРМЕКС концентрат для розчину для інфузій, 50 мг/мл по 5 мл або по 10 мл у флаконі, а також по 5 флаконів у контурній чарунковій упаковці та по 2 контурні чарункові упаковки в картонній пачці. Виробником цього препарату, який був зареєстровано в Україні 15.01.2024 року, було ТОВ «Фармекс груп».

До інших виробників препаратів фторурацилу, які представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку відносяться: ЕБЕВЕ Фарма Гес.м.б.Х. Нфг. КГ. (Австрія); Напрод Лайф Саєнсес Пвт. Лтд. (Індія); Наньтун Цзіньхуа Фармасьютікал Ко., Лтд. (Китай). Китайська компаній зареєструвала також активний фармацевтичний інгредієнт – фторурацил порошок (субстанція) у пакетах подвійних поліетиленових для фармацевтичного застосування (діючої речовини від 98,5 % до 101,0 % у перерахуванні на суху речовину) на замовлення ТОВ «Фармекс груп» (Україна). Переважна більшість препаратів фторурацилу мала необмежений період реєстрації на вітчизняному фармацевтичному ринку.

Отже, за даними асортиментного аналізу препаратів вінбластину, вінкристину та фторурацилу встановлено, що найбільша частка препаратів була іноземного походження. Цей факт ставить під сумнів їх доступність для хворих, особливо за умов фінансово-економічної нестабільності, насамперед курсу національної валюти та значної залежності від зовнішньої допомоги з боку інших країн світу. Також треба звернути увагу на те, що упродовж 2021-2024 років (І-

III квартали) спостерігається зниження кількості протипухлинних препаратів, що зареєстровані на вітчизняному фармацевтичному ринку. Так, у 2021 році було зареєстровано препаратів вінбластину, вінкристину та фторурацилу 40 найменувань, а у 2024 році вже 26, тобто на 35,0% менше. За препаратами фторурацилу кількість препаратів у 2024 році, порівняно з даними 2021 року знизилась на 6-ть торгових найменувань (33,33%), по вінбластину – на 2 найменування (33,33%), а по вінкристину – на 6 (37,5%). Як бачимо, найбільшими темпами (%) спостерігалось зниження кількості препаратів по групі вінкристину. У 2025 р. кількість препаратів істотно не змінилась, так всього налічувалось 25 торгових найменувань, серед яких на препарати вінбластину припадало 5 торгових найменувань у різних формах випуску (20,0%), вінкристину – 9 найменувань (36,0%), а фторурацилу – 11 найменувань (44,0%).

Далі нами були проаналізовані показники соціально-економічної доступності препаратів (D) [13] упродовж 2021-2025 рр. Результати розрахунків показників соціально-економічної доступності протипухлинних ліків представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз змін показників соціально-економічної доступності протипухлинних препаратів, що представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку (I-II квартали 2021-2025 років)

МНН	2021		2022		2023		2024		2025	
	N ₁	D ₁	N ₂	D ₂	N ₃	D ₃	N ₄	D ₄	N ₅	D ₅
Вінбластин	6	0,786	5	0,745	3	0,789	4	0,801	5	0,967
Вінкристин	16	0,865	13	0,808	10	0,845	10	0,904	9	0,912
Фторурацил	18	0,980	15	0,871	13	0,899	12	0,978	11	1,09
Всього	40	–	33	–	26	–	26	–	25	–

Примітка: N_{n+1} – кількість торгових найменувань ліків з урахуванням всіх форм випуску та дозування ліків за МНН; D_{n+1} – показник доступності препаратів

Звертає на себе увагу, що протягом всього періоду дослідження всі препарати були відносно недоступними для населення країни, тому що значення показників D були нижчими, ніж умовна 1,0 [13]. Позитивним виглядає той факт, що у 2025 р. препарати фторурацилу мали значення $D \geq 1,0$, що вказує на відносну доступність цих ліків для населення.

На рис. 1-2. наведені результати порівняльного аналізу середніх даних показників D за 2021-2025 роки по групі протипухлинних ліків, які досліджувалися.

Як бачимо за даними рис. 1 найбільш доступними, порівняно з іншими найменуваннями ліків, були препарати фторурацилу, на другій позиції були представлені препарати вінкристину, а найменш доступними були ліки з МНН – вінбластин.

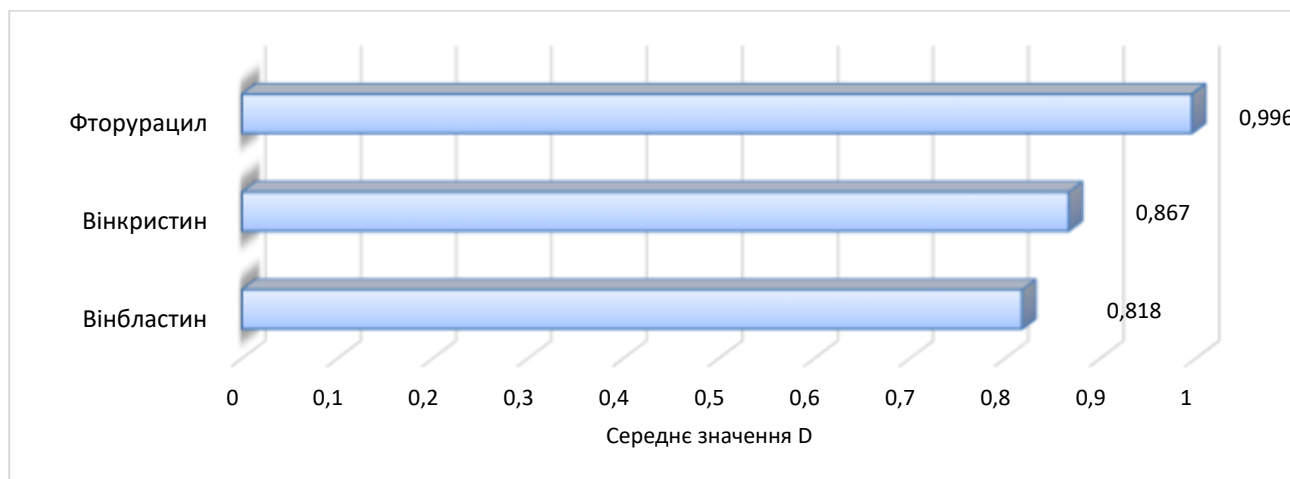

Рис. 1. Результати порівняльного аналізу середніх показників соціально-економічної доступності протипухлинних ліків, що досліджувалися за 2021-2025 рр.

Показник D коливався за препаратами вінбластину у діапазоні значень від 0,745 (2022 р.) до 0,967 (2025 р.), за вінкристином – від 0,808 (2022 р.) до 0,912 (2025 р.), а за препаратами фторурацилу – від 0,871 (2022 р.) до 1,09 (2025 р.).

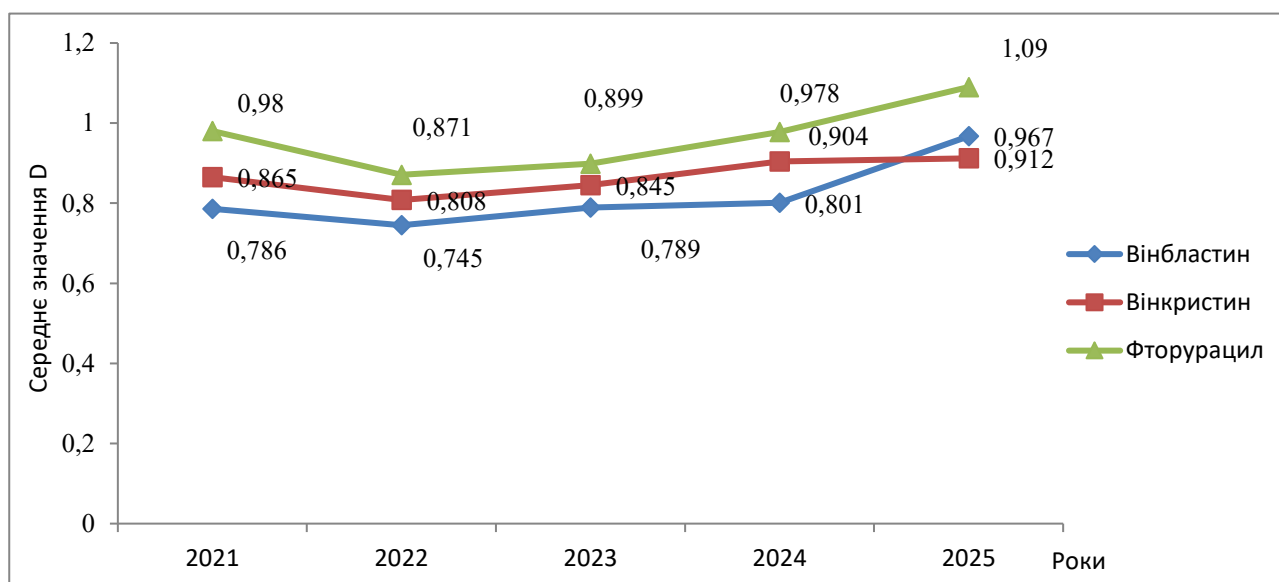

Рис. 2. Результати порівняльного аналізу середніх щорічних показників соціально-економічної доступності протипухлинних ліків за період 2021-2025 рр.

Слід також зазначити, що найменш доступними протипухлинні препарати були у 2022 році, що є зрозумілим, враховуючи запровадження воєнного стану

та вкрай нестабільну ситуацію на фінансовому ринку України. У свою чергу, з воєнного 2022 р. намітилась позитивна тенденція до зростання показників соціально-економічної доступності протипухлинних ліків, які ми розглядали.

За умов залежності від імпорту ліків в країну, а також нестабільної ситуації на фінансово-економічному ринку єдиним виходом із цієї ситуації є збільшення масштабів фінансової та організаційної допомоги онкологічним хворим. Особливого ресурсного забезпечення потребують організація раннього виявлення раку. Це дозволяє суттєво економити обмежені ресурси охорони здоров'я, а лікування пацієнтів на ранніх етапах розвитку патологічного процесу істотно підвищує їх шанси на стійку ремісію та одужання.

Висновки.

1. Встановлено, що в Україні (листопад 2024 р.) було зареєстровано 4 препарати вінбластину, 10 – вінкрістину та 12 – фторурацилу, а у 2025 році цих препаратів налічувалось вже 5, 9 та 11 найменувань відповідно. Усього у 2021 році було зареєстровано вказаних препаратів у кількості 40, таким чином кількість ліків протягом п'яти років знизилась на 37,5%.

2. Доведено, що 100,0% асортименту препаратів вінбластину та вінкрістину є імпортним (виробництво компаній з Нідерландів, Бельгії, Індії). Серед препаратів фторурацилу було лише одне торгове найменування вітчизняного виробництва (Фторурацил-ФАРМЕКС, конц. для розч. для інфузій, 50 мг/мл по 5 мл або по 10 мл у флак. по 5 флак., ТОВ «Фармекс груп»).

3. За даними аналізу показників D у динаміці років (2021-2025 рр.) визначено, що у цілому, всі препарати вінбластину, вінкрістину та фторурацилу упродовж періоду аналізу були недоступними для пересічних громадян країни, тому що показники $D \leq 1,0$. Позитивним виглядає той факт, що препарати фторурацилу у 2025 році мали значення $D \geq 1,0$, що вказує на їх порівнянну доступність для населення.

4. Доведено, що найнижчі значення показників D по всім, без виключення протипухлинним препаратам, які досліджувалися спостерігались у 2022 році, а найвищі у 2025 році. У відповідності до середніх значень показників D порівняно доступним були препарати фторурацилу ($D_{\text{сер}} = 0,96$). На другій позиції були представлені препарати вінкрістину ($D_{\text{сер}} = 0,867$), а на третій – вінбластину ($D_{\text{сер}} = 0,818$).

Список використаних джерел.

1. Cancer Today. *WHO*. URL: <https://gco.iarc.fr/en> (Date of access: 26.03.2026).

2. ECO-ASCO Special Network Impact of the War in Ukraine on Cancer. European Cancer Organization. URL: <https://www.europeancancer.org/topic-networks/20:impact-war-in-ukraine-on-cancer.html> (Date of access: 07.04.2026).
 3. Oncology Drugs – Worldwide. URL: <https://www.statista.com/outlook/hmo/pharmaceuticals/oncology-drugs/worldwide> (Date of access: 12.04.2026).
 4. Oncology Drugs market in Ukraine. URL: <https://www.statista.com/outlook/hmo/pharmaceuticals/oncology-drugs/ukraine> (Date of access: 22.03.2026).
 5. Слободян А. І., Паламар Б. І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення в Україні та організація медичної допомоги при онкологічних захворюваннях грудної залози (аналітичний огляд літератури). *Клінічна та профілактична медицина*. 2022 . № 3(21). С. 84–94.
 6. Cancer and War in Ukraine. How the World Can Help Win This Battle / S. Kozhukhov et al. *JACC Cardio Oncol*. 2022. Vol. 4, № 2. P. 279–282.
 7. Deng J., Guo M., Li G. Gene therapy for cardiovascular diseases in China: basic research. *Gene Ther*. 2020. Vol. 27, № 7–8. P. 360–369.
 8. Вінбластин. *Нормативно-директивні документи МОЗ України*. URL: <https://surl.lt/ortplz> (дата звернення: 19.03.2026).
 9. Вікрістин. *Нормативно-директивні документи МОЗ України*. URL: https://mozdocs.kiev.ua/index.php?doc_name (дата звернення: 25.03.2026).
 10. Державний реєстр лікарських засобів України. Державний експертний центр МОЗ України. Інформаційний фонд. URL: <http://www.drlz.com.ua/> (дата звернення: 29.03.2026).
 11. Фторурацил. *Нормативно-директивні документи МОЗ України*. URL: <https://surl.li/nbhtez> (дата звернення: 09.04.2026)
 12. Компендіум. URL: <https://compendium.com.ua/dec/358918/> (дата звернення: 29.03.2026).
 13. Немченко А. С., Галій Л. В. Фармакоекономіка: методика проведення моніторингу цін та визначення рівня доступності цін на медикаменти в Україні. *Ліки України*. 2001. № 5. С. 17–19.
-